

5-6 YAŞ ÇOCUKLARININ KARDEŞ SAHİBİ OLMALARININ, KARDEŞLERİYLE İLİŞKİLERİNİN VE SAHİP OLDUKLARI EĞİTİM ARAÇLARININ İLKÖĞRETİME HAZIR BULUNUŞLUK DÜZEYİNE ETKİSİ

Özgül Polat UNUTKAN

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi
ounutkan@gmail.com

Özet

Bu araştırmada 5-6 yaş çocuklarının kardeş sahibi olmalarının, kardeşleriyle ilişkilerinin ve sahip oldukları eğitim araçlarının çocukların ilköğretime hazır bulunuşluk düzeyi üzerindeki etkisinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma tarama desenli bir araştırma olup toplam 175 çocuk ve bu çocukların anne babalarından elde edilen verilere dayanmaktadır. Araştırmada veriler, doğum sırası, kardeşleriyle oyun oynayıp oynamadığı; çocuğun kendine ait masal, hikaye kitabı olup olmadığı; çocuğun kendine ait boyama kitabı, resim defteri, boyalarının olup olmadığı, kardeşlerin birlikte sinema-tiyatroya gidip gitmediği ile ilgili bilgileri içeren toplam 5 sorudan oluşan anket formu ile "Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği"nin Gelişim ve Uygulama formları kullanılmıştır. Bulgular tek boyutlu varyans analizi uygulanarak analiz edilmiştir.

Sonuç olarak kardeş değişkeninin okul öncesi dönem çocuklarının ilköğretime hazır bulunuşluğunu olumlu şekilde etkilediği tespit edilmiştir. Bu nedenle anne babaların kardeşler arasındaki ilişkileri doğru bir şekilde yönlendirebilmeleri konusunda (örneğin birlikte oynamalarını sağlamak, kitap, defter vb. paylaşımlarını sağlamak gibi) gerekli desteğin sağlanması çocuğun ilköğretime hazır olması bakımından son derece önemlidir.

Anahtar Sözcükler: İlköğretime hazırlık, kardeş ilişkileri

THE EFFECTS OF HAVING SIBLINGS, RELATIONS OF SIBLINGS AND EDUCATIVE EQUIPMENTS ON SCHOOL READINESS OF 5-6 YEARS OLD CHILDREN

Abstract

This research was carried out to investigate having siblings, the relations between 5-6 years old siblings and having some educational materials like books, crayons related to school readiness. The research has a survey design and depends on data which were gathered totally 175 children and their parents. The data of the research were gathered with a 5items questionnaire which includes items about birth order, playing with the sibling, if the child has story books or not, if the child has painting book or not, if the child has crayons or not, if the child goes to cinema and theatre or not. Development and Implementations forms of Marmara Scale of School Readiness was used to evaluate school readiness of children.

The results indicated that siblings have affects on school readiness of children. Because of this reason the efforts of parents to provide opportunities to arrange positive relations between them.

Key Words: *School readiness, sibling relations.*

1.Giriş

Okula hazır oluşla ilgili çocuğun kardeş sahibi olmasının, kardeşleriyle ilişkilerinin ve sahip olduğu eğitim araçları üzerinde çok çalışılan bir konu olarak gözükmemektedir. Bununla birlikte Harris (2005) sosyal davranışlar ve kişilik gelişiminde kardeşlerle ilişkilerin de yeri olduğunu vurgulamıştır. Okula başlamadan önce çocuğun zamanının önemli bir kısmını evde kardeşleriyle çeşitli etkileşimlerde bulunarak geçirdiği düşünülürse, kardeşlerle ilişkilerin okula hazır bulunuşlukla ilişkisi daha iyi anlaşılabilir.

Kardeşler arası ilişkiler, yeni deneyimlerin, paylaşımların yaşandığı, problem çözümlerinin öğrenildiği, çatışmaların yaşandığı ilişkilerdir. Doğum sırası, ağabey kardeş ilişkileri gibi değişkenler çocukların kişiliğini, tercihlerini hayatları boyunca, bu sırada okula başlama deneyimlerini de etkileyebilir.

(www.Turkpsikoloji.com/forums.asp , 2006).

Ruddell (2002) çocukların okumayı öğrendikçe, anlam yaratmak için resimleri ve metni kullandığını belirtmiştir. Bu süreç çocuklara hikaye okunmasına, anlatılmasına ve çocuğun buna katılmasına fırsatların yaratıldığı, ebeveynlerin ve büyük kardeşlerin okuma ve okur-yazarlığa önem verdikleri ev ve okul ortamları tarafından büyük oranda desteklenir.

Daha önceki çalışmalarda okula hazır oluş konusunda kardeş sahibi olmanın, kardeşlerle ilişkilerin ve ev ortamındaki eğitim materyallerinin etkisi, doğrudan ve ayrıntılı olarak incelenmemiştir. Yapılan bazı çalışmalarda okula hazır oluştan çok çeşitli gelişim alanları söz konusu değişkenlere bağlı olarak incelenmiştir. Örneğin Blenkin ve Kelly (1997) tarafından yapılan bir çalışmaya göre; daha büyük bir erkek kardeş veya kızkardeşle oyun oynama, kafiye kelimeler söyleme, kelime oyunları oynama, sevilen bir ebeveyn veya başka akraba eşliğinde heyecanlı hikayeler dinleme ve hikaye okuma etkinliği kadar çocuğun konuştuğu dil üzerinde olumlu etkiye sahiptir.

Araştırmanın amacı, yukarıda değinilen, aile ortamındaki kardeş ilişkilerinin okula hazırlıkla ilgisi temelinde; 5-6 yaş çocuklarının kardeş sahibi olmalarının, kardeşleriyle ilişkilerinin ve evde bulunan eğitim araçlarının ilköğretime hazır bulunuşluğu üzerindeki etkisinin incelenmesidir.

Araştırmanın amacına ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1.5-6 yaş çocuklarının ilköğretime hazır bulunuşluğu doğum sırasına göre farklılaşmakta mıdır?

2.5-6 yaş çocuklarının ilköğretime hazır bulunuşluğu çocuğun kardeşleriyle oyun oynamasına göre farklılaşmakta mıdır?

3.5-6 yaş çocuklarının ilköğretime hazır bulunuşluğu çocuğun kendine ait masal, hikaye kitaplarının olmasına göre farklılaşmakta mıdır?

4.5-6 yaş çocuklarının ilköğretime hazır bulunuşluğu çocuğun kendine ait boyama kitabı, resim defteri, boyalarının olmasına göre farklılaşmakta mıdır?

5.5-6 yaş çocuklarının ilköğretime hazır bulunuşluğu kardeşlerin birlikte sinema-tiyatroya gitmelerine göre farklılaşmakta mıdır?

2. Yöntem

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırma tarama desenli bir araştırma olup İstanbul ilinde, orta sosyoekonomik düzey semtlerde yaşayan, orta sosyo ekonomik düzeyden (Okul öncesi eğitim alan çocuklar için okul ücretleri temel alınarak, okul öncesi eğitime devam etmeyen çocuklar için ise ailelerin verdiği bilgi temelinde) ailelere ait toplam 175 çocuk ve bu çocukların anne babalarından elde edilen verilere dayanmaktadır.

Araştırmaya katılan her yaş grubundaki çocukların sayıları şöyledir; 5 yaş: 66 çocuk (30'u kız, 36'sı erkek), 5.5 yaş: 42 çocuk (20'si kız, 22'si erkek), 6 yaş: 67 çocuk (24'ü kız, 43'ü erkek). Özetle 74'ü kız 101'i erkek olmak üzere toplam 175 çocuğa ulaşılmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan anket ve ölçek hakkında aşağıda bilgi sunulmuştur.

2.2.1. Anket

Anket formu, çocuğun doğum sırası, kardeşleriyle oyun oynayıp oynamadığı; çocuğun kendine ait masal, hikaye kitabı olup olmadığı; çocuğun kendine ait boyama kitabı, resim defteri, boyalarının olup olmadığı, kardeşlerin birlikte sinema-tiyatroya gidip gitmediği ile ilgili toplam 5 sorudan oluşmuştur.

2.2.2. Ölçek

Araştırmada veri toplamak üzere Unutkan tarafından 2003 yılında geliştirilen ve standardizasyonu yapılan "Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği"nin Gelişim ve Uygulama formları kullanılmıştır. Söz konusu ölçeğin gelişim kısmı; zihinsel ve dil (74 madde), sosyal duygusal (40 madde), fiziksel gelişim (23 madde), ve öz bakım becerileri (16 madde) olmak üzere 4 alt boyutun oluşturduğu toplam 153 maddeyi içermekte, öğretmenler ya da anne babalar tarafından doldurulmaktadır. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği (devamlılık katsayısı) $r = .99$, $p < 0.01$ oldukça yüksek olarak saptanmıştır. İç tutarlılık katsayısı da (cronbach alpha) yüksektir ($r = .98$ $p < .01$). Geçerlilik çalışması olarak da faktör analizi yapılmış ve faktör yapısı incelenmiştir. Çalışmada kullanılan gelişim formunun alt boyutlarının içtutarlılık katsayıları (cronbach alpha); zihin ve dil gelişimi ($r = .97$ $p < .01$), sosyal duygusal gelişim ($r = .94$ $p < .01$), fiziksel gelişim ($r = .89$ $p < .01$), ve öz bakım becerileri ($r = .80$ $p < .01$) oldukça yüksektir.

Çalışmada kullanılan uygulama formu alt ölçeğinin ise matematik (47 soru), fen (14 soru), ses (8 soru), çizgi (3 soru) ve labirent (2 soru) çalışmaları olmak üzere 5 alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek toplam 74 soruyu içermektedir ve çocuklara araştırmacı tarafından

bireysel olarak uygulanmaktadır. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği (devamlılık katsayısı) $r = .93$, $p < 0.01$ de oldukça yüksek olarak saptanmıştır. İç tutarlılık katsayısı (cronbach alpha) ($r = .93$ $p < .01$) olarak hesaplanmıştır. Geçerlilik çalışması olarak da faktör analizi yapılmış ve faktör yapısı incelenmiştir. Çalışmada kullanılan uygulama formunun alt boyutlarının içtutarlılık katsayılarının (cronbach alpha); matematik çalışmaları ($r = .96$ $p < .01$), ses çalışmaları ($r = .88$ $p < .01$), fen çalışmaları ($r = .86$ $p < .01$), çizgi çalışmaları ($r = .81$ $p < .01$), labirent çalışmaları ($r = .95$ $p < .01$) yüksek olduğu saptanmıştır (Unutkan, 2003).

2.3. İşlem

Gelişim formları okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklar için öğretmenler tarafından doldurulurken, okula hazırlık eğitimi almayan çocuklar için anne babalar tarafından doldurulmuştur. Uygulama formu ise araştırmacı tarafından bireysel olarak okula giden çocuklar için okullarında, okula gitmeyenler için ise çocukların evlerinde çalışılarak tamamlanmıştır. Anket formlarının hepsi aileler tarafından doldurulmuştur.

Ölçekler ve anketten elde edilen veriler SPSS paket program kullanılarak çözümlenmiştir. Ailelerden anket formu ile alınan demografik bilgiler gelişim ve uygulama ölçeklerine ait verilerle karşılaştırılmış; t test ve varyans analizi yapılarak farklılıklara bakılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak belirlenmiş, $p < 0,01$ düzeyindeki anlamlılıklar da belirtilmiştir. Farklılığın kaynağını saptamak için LSD testi kullanılmıştır.

3. Bulgular

Aşağıda araştırmanın bulguları tablolar halinde sunulmuş ve her tablodaki bulgular sözel olarak ifade edilmiştir.

Çocuğun doğum sırası değişkenine göre ilköğretime hazır oluş için yapılan analiz sonuçları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Çocuğun doğum sırası değişkenine göre ilköğretime hazır oluş için aritmetik ortalama, standart sapma değerleri

		N	X	Ss
MATTOP	birinci	22	21,6364	8,63297
	ikinci	107	27,8224	12,99914
	üçüncü	46	19,4783	12,41816
	Toplam	175	24,8514	12,89126
FENTOP	birinci	22	8,3636	3,15543
	ikinci	107	8,9346	3,70688
	üçüncü	46	7,6957	3,53314
	Toplam	175	8,5371	3,61789
SESTOP	birinci	22	1,5455	2,40490
	ikinci	107	2,0654	1,95357
	üçüncü	46	,7826	1,26338
	Toplam	175	1,6629	1,93443
ÇIZGITOP	birinci	22	2,6364	,49237
	ikinci	107	2,6262	,70742
	üçüncü	46	2,3913	,82941
	Toplam	175	2,5657	,72316
LABIRTOP	birinci	22	2,0000	,00000
	ikinci	107	1,9065	,29244
	üçüncü	46	1,6957	,69505
	Toplam	175	1,8629	,43357
UYGTOP	birinci	22	36,1818	9,56997
	ikinci	107	43,3551	16,54169
	üçüncü	46	32,0435	16,35842
	Toplam	175	39,4800	16,49794
ÖZBAKTOP	birinci	22	40,4545	8,92683
	ikinci	107	36,8879	8,30700
	üçüncü	46	32,6522	8,79196
	Toplam	175	36,2229	8,80645
FİZİKTOP	birinci	22	57,6364	14,22454
	ikinci	107	54,9065	12,31852
	üçüncü	46	48,5217	12,58171
	Toplam	175	53,5714	12,95103
SDYTOP	birinci	22	95,8182	22,02517
	ikinci	107	83,1776	24,46747
	üçüncü	46	68,0870	23,82326
	Toplam	175	80,8000	25,39187
ZİH VE DİL TOP	birinci	22	184,0000	36,01587
	ikinci	107	171,0093	38,97132
	üçüncü	46	140,1304	43,05996
	Toplam	175	164,5257	42,33715
GELİŞTOP	birinci	22	377,9091	78,15912
	ikinci	107	345,9813	77,61504
	üçüncü	46	289,3913	81,71046
	Toplam	175	335,1200	83,61036

Doğum sırası değişkenine göre ilköğretime hazır oluş durumlarına bakıldığında; matematik, fen ve ses çalışmaları alt ölçeklerinde ikinci çocukların; diğer alt ölçekler ve ölçek toplamları söz konusu olduğunda birinci çocukların diğerlerinden daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Doğum sırası değişkenine göre ilköğretime hazır oluş için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları

		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
MATTOP	Gruplar arası	2499,942	2	1249,971	8,139	P<0.01
	Gruplar içi	26416,195	172	153,583		
	Toplam	28916,137	174			
FENTOP	Gruplar arası	50,136	2	25,068	1,936	-
	Gruplar içi	2227,372	172	12,950		
	Toplam	2277,509	174			
SESTOP	Gruplar arası	53,286	2	26,643	7,665	P<0.01
	Gruplar içi	597,823	172	3,476		
	Toplam	651,109	174			
ÇIZGITOP	Gruplar arası	1,900	2	,950	1,834	-
	Gruplar içi	89,094	172	,518		
	Toplam	90,994	174			
LABIRTOP	Gruplar arası	1,904	2	,952	5,316	P<0.01
	Gruplar içi	30,805	172	,179		
	Toplam	32,709	174			
UYGTOP	Gruplar arası	4389,990	2	2194,995	8,786	P<0.01
	Gruplar içi	42969,690	172	249,824		
	Toplam	47359,680	174			
ÖZBAKTOP	Gruplar arası	1027,765	2	513,883	7,090	P<0.01
	Gruplar içi	12466,544	172	72,480		
	Toplam	13494,309	174			
FİZİKTOP	Gruplar arası	1727,223	2	863,611	5,410	P<0.01
	Gruplar içi	27457,635	172	159,637		
	Toplam	29184,857	174			
SDYTOP	Gruplar arası	13001,449	2	6500,724	11,273	P<0.01
	Gruplar içi	99184,551	172	576,654		
	Toplam	112186,000	174			
ZİH VE DİL TOP	Gruplar arası	40217,426	2	20108,713	12,731	P<0.01
	Gruplar içi	271666,208	172	1579,455		
	Toplam	311883,634	174			
GELİŞTOP	Gruplar arası	149093,743	2	74546,871	12,014	P<0.01
	Gruplar içi	1067286,737	172	6205,155		
	Toplam	1216380,480	174			

Doğum sırası değişkenine göre ilköğretime hazır oluş için yapılan varyans analizi sonuçlarına göre; matematik ($F=26.28$), ses ($F=12.89$), labirent ($F=3.45$) çalışmaları, uygulama toplamı ($F=23.30$), özbakım becerileri ($F=7.09$), fiziksel gelişim ($F=5.41$), sosyal duygusal gelişim ($F=11.27$), zihinsel gelişim ($F=12.73$) ve gelişim toplamında ($F=12.01$) $p<0,01$ düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Yapılan LSD testi sonucunda bu farklılığın sosyal duygusal gelişim alt ölçeğinde birinci kardeşler lehine; matematik, ses çalışmaları ve uygulama alt ölçeğinde ikinci kardeşler lehine; labirent çalışmaları, öz bakım becerileri, fiziksel gelişim, zihinsel gelişim ve gelişim alt ölçeği toplamında üçüncü kardeşler aleyhine olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3: Kardeşlerin birlikte oyun oynaması değişkenine göre ilköğretime hazır oluş için aritmetik ortalama, standart sapma değerleri

		N	X	Ss
MATTOP	birlikte oynamazlar	6	16,0000	6,98570
	sık sık birlikte oynarlar	66	25,7273	12,60347
	nadiren birlikte oynarlar	54	22,7037	13,94549
	her zaman birlikte oynarlar	49	27,1224	12,09103
	Toplam	175	24,8514	12,89126
RENTOP	birlikte oynamazlar	6	8,6667	2,58199
	sık sık birlikte oynarlar	66	7,8788	3,25111
	nadiren birlikte oynarlar	54	8,2963	3,46208
	her zaman birlikte oynarlar	49	9,6735	4,15024
	Toplam	175	8,5371	3,61789
SESTOP	birlikte oynamazlar	6	,0000	,00000
	sık sık birlikte oynarlar	66	1,8182	2,00698
	nadiren birlikte oynarlar	54	1,4444	1,90992
	her zaman birlikte oynarlar	49	1,8980	1,89566
	Toplam	175	1,6629	1,93443
ÇIZGITOP	birlikte oynamazlar	6	3,0000	,00000
	sık sık birlikte oynarlar	66	2,5455	,66058
	nadiren birlikte oynarlar	54	2,4074	,92182
	her zaman birlikte oynarlar	49	2,7143	,54006
	Toplam	175	2,5657	,72316
LABIRTOP	birlikte oynamazlar	6	1,6667	,51640
	sık sık birlikte oynarlar	66	1,9697	,17273
	nadiren birlikte oynarlar	54	1,7037	,60281
	her zaman birlikte oynarlar	49	1,9184	,39983
	Toplam	175	1,8629	,43357
UYGTOP	birlikte oynamazlar	6	29,3333	9,81156
	sık sık birlikte oynarlar	66	39,9394	15,55524
	nadiren birlikte oynarlar	54	36,5556	17,68345
	her zaman birlikte oynarlar	49	43,3265	16,30361
	Toplam	175	39,4800	16,49794
ÖZBAKTOP	birlikte oynamazlar	6	26,3333	4,41210
	sık sık birlikte oynarlar	66	36,8788	9,82229
	nadiren birlikte oynarlar	54	35,1111	8,76672
	her zaman birlikte oynarlar	49	37,7755	6,85038
	Toplam	175	36,2229	8,80645
FİZIKTOP	birlikte oynamazlar	6	40,6667	10,36661
	sık sık birlikte oynarlar	66	54,6970	15,24262
	nadiren birlikte oynarlar	54	51,6667	12,22741
	her zaman birlikte oynarlar	49	55,7347	9,25737
	Toplam	175	53,5714	12,95103
SDYTOP	birlikte oynamazlar	6	57,3333	7,17403
	sık sık birlikte oynarlar	66	84,1818	25,79142
	nadiren birlikte oynarlar	54	78,6296	25,78452
	her zaman birlikte oynarlar	49	81,5102	24,62902
	Toplam	175	80,8000	25,39187
ZİH VE DİL TOP	birlikte oynamazlar	6	117,0000	42,96045
	sık sık birlikte oynarlar	66	172,5455	45,23109
	nadiren birlikte oynarlar	54	162,6667	42,35430
	her zaman birlikte oynarlar	49	161,5918	34,21557
	Toplam	175	164,5257	42,33715
GELİŞTOP	birlikte oynamazlar	6	241,3333	63,91453
	sık sık birlikte oynarlar	66	348,3030	92,10545
	nadiren birlikte oynarlar	54	328,0741	82,06805
	her zaman birlikte oynarlar	49	336,6122	67,78238
	Toplam	175	335,1200	83,61036

Kardeşlerin birlikte oyun oynaması değişkenine göre ilköğretime hazır oluş durumlarına bakıldığında; matematik, fen, ses çalışmaları, uygulama toplamı, öz bakım beceriler ve fiziksel gelişimde kardeşleri ile her zaman birlikte oynamayan çocukların; çizgi çalışmalarında birlikte oynamayan çocukların; labirent çalışmaları, sosyal duygusal gelişim, zihinsel gelişim ve gelişim toplamında kardeşleri ile sık sık birlikte oynayan çocukların diğerlerinden daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Kardeşlerin birlikte oyun oynaması değişkenine göre ilköğretime hazır oluş için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları

		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
MATTOP	Gruplar arası	1022,522	3	340,841	2,090	-
	Gruplar içi	27893,615	171	163,121		
	Toplam	28916,137	174			
FENTOP	Gruplar arası	95,110	3	31,703	2,484	-
	Gruplar içi	2182,398	171	12,763		
	Toplam	2277,509	174			
SESTOP	Gruplar arası	23,467	3	7,822	2,131	-
	Gruplar içi	627,641	171	3,670		
	Toplam	651,109	174			
ÇIZGITOP	Gruplar arası	3,594	3	1,198	2,344	-
	Gruplar içi	87,401	171	,511		
	Toplam	90,994	174			
LABIRTOP	Gruplar arası	2,503	3	,834	4,724	p<0,01
	Gruplar içi	30,205	171	,177		
	Toplam	32,709	174			
UYGTOP	Gruplar arası	1818,480	3	606,160	2,276	-
	Gruplar içi	45541,200	171	266,323		
	Toplam	47359,680	174			
ÖZBAKTOP	Gruplar arası	800,081	3	266,694	3,593	p<0,01
	Gruplar içi	12694,228	171	74,235		
	Toplam	13494,309	174			
FİZİKTOP	Gruplar arası	1508,033	3	502,678	3,106	p<0,01
	Gruplar içi	27676,824	171	161,853		
	Toplam	29184,857	174			
SDYTOP	Gruplar arası	4338,011	3	1446,004	2,293	-
	Gruplar içi	107847,989	171	630,690		
	Toplam	112186,000	174			
ZİH VE DİL TOP	Gruplar arası	18405,434	3	6135,145	3,575	p<0,01
	Gruplar içi	293478,200	171	1716,247		
	Toplam	311883,634	174			
GELİŞTOP	Gruplar arası	67035,871	3	22345,290	3,325	p<0,01
	Gruplar içi	1149344,609	171	6721,314		
	Toplam	1216380,480	174			

Kardeşlerin birlikte oyun oynaması değişkenine göre ilköğretime hazır oluş için yapılan varyans analizi sonuçlarına göre; labirent (F=4.72), öz bakım becerileri (F=3.59), fiziksel gelişim (F=3.11), zihinsel gelişim (F=3.57) ve gelişim toplamında (F=3.32) $p<0,01$ düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Yapılan LSD testi sonucunda bu farklılığın labirent çalışmalarında nadiren birlikte oynayan kardeşler aleyhine ve sık sık ve her zaman birlikte oynayan kardeşler lehine; öz bakım becerileri, fiziksel gelişim, zihinsel gelişim ve gelişim alt ölçeği toplamında birlikte oynamayan kardeşler aleyhine olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5: Çocuğun kendine ait masal, hikaye kitabı olması değişkenine göre ilköğretime hazır oluş için aritmetik ortalama, standart sapma değerleri

		N	X	Ss
MATTOP	var	81	26,5802	12,76114
	yok	24	13,8333	9,63538
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	70	26,6286	12,26302
	Toplam	175	24,8514	12,89126
FENTOP	var	81	9,5309	3,68811
	yok	24	5,2500	2,98183
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	70	8,5143	3,05857
	Toplam	175	8,5371	3,61789
SESTOP	var	81	1,6667	2,11542
	yok	24	,2500	,60792
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	70	2,1429	1,78793
	Toplam	175	1,6629	1,93443
ÇIZGITOP	var	81	2,5062	,70929
	yok	24	2,3333	,86811
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	70	2,7143	,66251
	Toplam	175	2,5657	,72316
LABIRTOP	var	81	1,9259	,34561
	yok	24	1,5000	,78019
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	70	1,9143	,28196
	Toplam	175	1,8629	,43357
UYGTOP	var	81	42,2099	16,36667
	yok	24	23,1667	12,40500
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	70	41,9143	14,73706
	Toplam	175	39,4800	16,49794
ÖZBAKTOP	var	81	35,2222	8,58778
	yok	24	32,0000	8,25675
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	70	38,8286	8,54819
	Toplam	175	36,2229	8,80645
FİZİKTOP	var	81	52,6790	12,79045
	yok	24	47,5000	11,33291
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	70	56,6857	12,91841
	Toplam	175	53,5714	12,95103
SDYTOP	var	81	78,4444	24,06138
	yok	24	65,7500	23,44327
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	70	88,6857	24,96115
	Toplam	175	80,8000	25,39187
ZİH VE DİL TOP	var	81	161,5062	37,78463
	yok	24	132,4167	45,17879
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	70	179,0286	40,02136
	Toplam	175	164,5257	42,33715
GELİŞTOP	var	81	327,8519	78,38465
	yok	24	277,6667	79,78813
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	70	363,2286	79,82048
	Toplam	175	335,1200	83,61036

Çocuğun kendine ait masal, hikaye kitabı olması değişkenine göre ilköğretime hazır oluş durumlarına bakıldığında; fen, labirent ve uygulama toplamında kendine ait kitabı olan çocukların; diğer alt ölçekler ve gelişim toplamında kardeşlerinin kitaplarından yararlanan çocukların, diğerlerinden daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 6: Çocuğun kendine ait masal, hikaye kitabı olması değişkenine göre ilköğretime hazır oluş için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları

		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
MATTOP	Gruplar arası	3376,733	2	1688,366	11,371	p<0,01
	Gruplar içi	25539,405	172	148,485		
	Toplam	28916,137	174			
FENTOP	Gruplar arası	339,350	2	169,675	15,058	p<0,01
	Gruplar içi	1938,159	172	11,268		
	Toplam	2277,509	174			
SESTOP	Gruplar arası	64,037	2	32,019	9,381	p<0,01
	Gruplar içi	587,071	172	3,413		
	Toplam	651,109	174			
ÇIZGITOP	Gruplar arası	3,128	2	1,564	3,062	p<0,05
	Gruplar içi	87,866	172	,511		
	Toplam	90,994	174			
LABIRTOP	Gruplar arası	3,667	2	1,834	10,860	p<0,01
	Gruplar içi	29,041	172	,169		
	Toplam	32,709	174			
UYGTOP	Gruplar arası	7405,429	2	3702,714	15,940	p<0,01
	Gruplar içi	39954,251	172	232,292		
	Toplam	47359,680	174			
ÖZBAKTOP	Gruplar arası	984,366	2	492,183	6,767	p<0,01
	Gruplar içi	12509,943	172	72,732		
	Toplam	13494,309	174			
FİZİKTOP	Gruplar arası	1628,117	2	814,059	5,081	p<0,01
	Gruplar içi	27556,740	172	160,214		
	Toplam	29184,857	174			
SDYTOP	Gruplar arası	10238,414	2	5119,207	8,637	p<0,01
	Gruplar içi	101947,586	172	592,719		
	Toplam	112186,000	174			
ZİH VE DİL TOP	Gruplar arası	40205,611	2	20102,806	12,727	p<0,01
	Gruplar içi	271678,023	172	1579,523		
	Toplam	311883,634	174			
GELİŞTOP	Gruplar arası	138806,582	2	69403,291	11,078	p<0,01
	Gruplar içi	1077573,898	172	6264,965		
	Toplam	1216380,480	174			

Çocuğun kendine ait masal, hikaye kitabı olması değişkenine göre ilköğretime hazır oluş için yapılan varyans analizi sonuçlarına göre; çizgi çalışmalarında p<0,05 düzeyinde (F=3.06); diğer boyutlarda p<0,01 düzeyinde (matematik F=11.37; fen F=15.06; ses F=9.38; labirent F=10.86; uygulama F=15.94; öz bakım becerileri F=6.77; fiziksel gelişim F=5.08; sosyal duygusal gelişim F=8.64; zihinsel gelişim F=12.73; gelişim toplamı F=11.08) anlamlı farklılık bulunmuştur.

Yapılan LSD testi sonucunda bu farklılığın matematik, fen, labirent ve uygulama boyutlarında kitabı olmayan çocuklar aleyhine; çizgi çalışmaları ve fiziksel gelişim boyutlarında kitabı olmayan çocuklar ile kendi kitabı olmayıp kardeşininkinden yararlanan çocuklar arasında olduğu ve bunun kendi kitabı olmayıp kardeşininkinden yararlanan çocuklar lehine olduğu saptanmıştır. Ayrıca, öz bakım becerileri, sosyal duygusal gelişim, zihinsel gelişim ve gelişim toplamında kendi kitabı olmayıp kardeşininkinden yararlanan çocuklar lehine olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7: Çocuğun kendine ait boyama kitabı, resim defteri, boyaları olması değişkenine göre ilköğretime hazır oluş için aritmetik ortalama, standart sapma değerleri

		N	X	Ss
MATTOP	var	59	22,5932	10,83914
	yok	36	21,5556	15,42992
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	80	28,0000	12,46971
	Toplam	175	24,8514	12,89126
FENTOP	var	59	9,2881	3,97427
	yok	36	6,8333	3,54965
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	80	8,7500	3,14018
	Toplam	175	8,5371	3,61789
SESTOP	var	59	,9322	1,74063
	yok	36	1,7778	2,17927
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	80	2,1500	1,80786
	Toplam	175	1,6629	1,93443
ÇIZGITOP	var	59	2,4576	,62483
	yok	36	2,3333	,95618
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	80	2,7500	,62642
	Toplam	175	2,5657	,72316
LABIRTOP	var	59	1,9322	,25355
	yok	36	1,6111	,76636
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	80	1,9250	,26505
	Toplam	175	1,8629	,43357
UYGTOP	var	59	37,2034	13,54657
	yok	36	34,1111	20,92132
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	80	43,5750	15,39010
	Toplam	175	39,4800	16,49794
ÖZBAKTOP	var	59	34,2203	8,69020
	yok	36	34,1667	9,30284
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	80	38,6250	8,14019
	Toplam	175	36,2229	8,80645
FİZİKTOP	var	59	52,4915	13,58545
	yok	36	48,8889	11,32324
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	80	56,4750	12,55870
	Toplam	175	53,5714	12,95103
SDYTOP	var	59	74,6780	23,75626
	yok	36	73,6667	27,01111
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	80	88,5250	23,89321
	Toplam	175	80,8000	25,39187
ZİH VE DİL TOP	var	59	156,3729	39,21686
	yok	36	146,2222	47,11512
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	80	178,7750	37,78050
	Toplam	175	164,5257	42,33715
GELİŞTOP	var	59	317,7627	80,04855
	yok	36	302,9444	88,59182
	kendisinin yok, kardeşlerinden yararlanıyor	80	362,4000	75,92895
	Toplam	175	335,1200	83,61036

Çocuğun kendine ait boyama kitabı, resim defteri, boyaları olması değişkenine göre ilk öğretime hazır olma durumlarına bakıldığında; fen ve labirent çalışmalarında kendine ait malzemesi olan çocukların; diğer alt ölçekler ve gelişim toplamında kardeşlerinin malzemelerinden yararlanan çocukların diğerlerinden daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 8: Çocuğun kendine ait boyama kitabı, resim defteri, boyaları olması değişkenine göre ilköğretime hazır oluş için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları

		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
MATTOP	Gruplar arası	1485,011	2	742,505	4,656	p<0,01
	Gruplar içi	27431,126	172	159,483		
	Toplam	28916,137	174			
FENTOP	Gruplar arası	141,407	2	70,703	5,693	p<0,01
	Gruplar içi	2136,102	172	12,419		
	Toplam	2277,509	174			
SESTOP	Gruplar arası	50,958	2	25,479	7,302	p<0,01
	Gruplar içi	600,151	172	3,489		
	Toplam	651,109	174			
ÇIZGITOP	Gruplar arası	5,350	2	2,675	5,372	p<0,01
	Gruplar içi	85,644	172	,498		
	Toplam	90,994	174			
LABIRTOP	Gruplar arası	2,874	2	1,437	8,285	p<0,01
	Gruplar içi	29,834	172	,173		
	Toplam	32,709	174			
UYGTOP	Gruplar arası	2685,015	2	1342,508	5,169	p<0,01
	Gruplar içi	44674,665	172	259,736		
	Toplam	47359,680	174			
ÖZBAKTOP	Gruplar arası	850,423	2	425,211	5,784	p<0,01
	Gruplar içi	12643,886	172	73,511		
	Toplam	13494,309	174			
FİZİKTOP	Gruplar arası	1532,606	2	766,303	4,766	p<0,01
	Gruplar içi	27652,251	172	160,769		
	Toplam	29184,857	174			
SDYTOP	Gruplar arası	8817,169	2	4408,584	7,336	p<0,01
	Gruplar içi	103368,831	172	600,982		
	Toplam	112186,000	174			
ZİH VE DİL TOP	Gruplar arası	32225,665	2	16112,833	9,910	p<0,01
	Gruplar içi	279657,969	172	1625,918		
	Toplam	311883,634	174			
GELİŞTOP	Gruplar arası	114580,713	2	57290,357	8,943	p<0,01
	Gruplar içi	1101799,767	172	6405,813		
	Toplam	1216380,480	174			

Çocuğun kendine ait boyama kitabı, resim defteri, boyaları olması değişkenine göre ilk öğretime hazır oluş için yapılan varyans analizi sonuçlarına göre; tüm boyutlarda p<0,01 düzeyinde (matematik F=4.66; fen F=5.69; ses F=7.30; çizgi F=5.37; labirent F:8.28; uygulama F=5.17; özbakım becerileri F=5.78; fiziksel gelişim F=4.77; sosyal duygusal gelişim F=7.34; zihinsel gelişim F=9.91; gelişim toplamı F=8.94) anlamlı farklılık bulunmuştur. Yapılan LSD testi sonucunda bu farklılığın fen ve labirent çalışmalarında malzemesi olmayan çocuklar aleyhine; matematik, çizgi çalışmaları, uygulama toplamı, öz bakım becerileri, fiziksel gelişim, sosyal duygusal gelişim, zihinsel gelişim ve gelişim toplamında kendi malzemesi olmayıp kardeşininkinden yararlanan çocuklar lehine olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9: Kardeşlerin birlikte sinema-tiyatroya gitme değişkenine göre ilköğretime hazır oluş için aritmetik ortalama, standart sapma değerleri

		N	X	Ss
MATTOP	kardeşi ile düzenli olarak sinema-tiyatroya gider	72	27,0278	11,83570
	kardeşi ile zaman zaman sinema-tiyatroya gider	65	27,8615	12,83535
	kardeşi sinema-tiyatroya gitmez	38	15,5789	10,69132
	Toplam	175	24,8514	12,89126
FENTOP	kardeşi ile düzenli olarak sinema-tiyatroya gider	72	8,5556	2,98772
	kardeşi ile zaman zaman sinema-tiyatroya gider	65	9,0462	3,98211
	kardeşi sinema-tiyatroya gitmez	38	7,6316	3,96213
	Toplam	175	8,5371	3,61789
SESTOP	kardeşi ile düzenli olarak sinema-tiyatroya gider	72	1,6667	1,88396
	kardeşi ile zaman zaman sinema-tiyatroya gider	65	2,3538	2,07989
	kardeşi sinema-tiyatroya gitmez	38	,4737	1,00638
	Toplam	175	1,6629	1,93443
ÇIZGITOP	kardeşi ile düzenli olarak sinema-tiyatroya gider	72	2,5833	,72675
	kardeşi ile zaman zaman sinema-tiyatroya gider	65	2,6615	,53843
	kardeşi sinema-tiyatroya gitmez	38	2,3684	,94214
	Toplam	175	2,5657	,72316
LABIRTOP	kardeşi ile düzenli olarak sinema-tiyatroya gider	72	1,9167	,27832
	kardeşi ile zaman zaman sinema-tiyatroya gider	65	1,9692	,17404
	kardeşi sinema-tiyatroya gitmez	38	1,5789	,75808
	Toplam	175	1,8629	,43357
UYGTOP	kardeşi ile düzenli olarak sinema-tiyatroya gider	72	41,7500	15,01431
	kardeşi ile zaman zaman sinema-tiyatroya gider	65	43,8923	15,91297
	kardeşi sinema-tiyatroya gitmez	38	27,6316	14,86593
	Toplam	175	39,4800	16,49794
ÖZBAKTOP	kardeşi ile düzenli olarak sinema-tiyatroya gider	72	37,6944	8,58698
	kardeşi ile zaman zaman sinema-tiyatroya gider	65	37,2769	8,94166
	kardeşi sinema-tiyatroya gitmez	38	31,6316	7,55671
	Toplam	175	36,2229	8,80645
FİZİKTOP	kardeşi ile düzenli olarak sinema-tiyatroya gider	72	57,6944	12,60185
	kardeşi ile zaman zaman sinema-tiyatroya gider	65	54,0769	12,97872
	kardeşi sinema-tiyatroya gitmez	38	44,8947	9,04580
	Toplam	175	53,5714	12,95103
SDYTOP	kardeşi ile düzenli olarak sinema-tiyatroya gider	72	86,6667	24,01525
	kardeşi ile zaman zaman sinema-tiyatroya gider	65	85,4462	26,24645
	kardeşi sinema-tiyatroya gitmez	38	61,7368	15,98933
	Toplam	175	80,8000	25,39187
ZİH VE DİL TOP	kardeşi ile düzenli olarak sinema-tiyatroya gider	72	174,8611	38,82220
	kardeşi ile zaman zaman sinema-tiyatroya gider	65	171,6615	40,76276
	kardeşi sinema-tiyatroya gitmez	38	132,7368	36,44002
	Toplam	175	164,5257	42,33715
GELİŞTOP	kardeşi ile düzenli olarak sinema-tiyatroya gider	72	356,9167	77,60803
	kardeşi ile zaman zaman sinema-tiyatroya gider	65	348,4615	83,39310
	kardeşi sinema-tiyatroya gitmez	38	271,0000	61,87520
	Toplam	175	335,1200	83,61036

Kardeşlerin birlikte sinema-tiyatroya gitme değişkenine göre ilköğretime hazır oluş durumlarına bakıldığında, uygulama ölçeği toplamı ve alt ölçeklerinde kardeşi ile ara sıra sinema tiyatroya giden çocukların; gelişim toplamında ve gelişim alt ölçeklerinde her zaman giden çocukların diğerlerinden daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Kardeşlerin birlikte sinema-tiyatroya gitme değişkenine göre ilköğretime hazır oluş için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları

		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
MATTOP	Gruplar arası	4197,176	2	2098,588	14,602	p<0,01
	Gruplar içi	24718,961	172	143,715		
	Toplam	28916,137	174			
FENTOP	Gruplar arası	48,027	2	24,014	1,853	-
	Gruplar içi	2229,481	172	12,962		
	Toplam	2277,509	174			
SESTOP	Gruplar arası	84,773	2	42,387	12,873	p<0,01
	Gruplar içi	566,335	172	3,293		
	Toplam	651,109	174			
ÇIZGITOP	Gruplar arası	2,098	2	1,049	2,030	-
	Gruplar içi	88,896	172	,517		
	Toplam	90,994	174			
LABIRTOP	Gruplar arası	4,007	2	2,003	12,006	p<0,01
	Gruplar içi	28,702	172	,167		
	Toplam	32,709	174			
UYGTOP	Gruplar arası	6971,092	2	3485,546	14,844	p<0,01
	Gruplar içi	40388,588	172	234,817		
	Toplam	47359,680	174			
ÖZBAKTOP	Gruplar arası	1029,173	2	514,587	7,101	p<0,01
	Gruplar içi	12465,135	172	72,472		
	Toplam	13494,309	174			
FİZİKTOP	Gruplar arası	4101,385	2	2050,693	14,062	p<0,01
	Gruplar içi	25083,472	172	145,834		
	Toplam	29184,857	174			
SDYTOP	Gruplar arası	17690,570	2	8845,285	16,100	p<0,01
	Gruplar içi	94495,430	172	549,392		
	Toplam	112186,000	174			
ZİH VE DİL TOP	Gruplar arası	49401,101	2	24700,550	16,186	p<0,01
	Gruplar içi	262482,533	172	1526,061		
	Toplam	311883,634	174			
GELİŞTOP	Gruplar arası	202008,826	2	101004,413	17,127	p<0,01
	Gruplar içi	1014371,654	172	5897,510		
	Toplam	1216380,480	174			

Kardeşlerin sinema-tiyatroya gitme değişkenine göre ilköğretime hazır oluş için yapılan varyans analizi sonuçlarına göre; fen ve çizgi çalışmalarını dışındaki tüm boyutlarda p<0,01 düzeyinde (matematik F=14,602; ses F=12,87; labirent F=12,006; uygulama F=14,844; öz bakım becerileri F=7,10; fiziksel gelişim F=14,06; sosyal duygusal gelişim F=16,10; zihinsel gelişim F=16,19; gelişim toplamı F=17,13) anlamlı farklılık bulunmuştur. Yapılan LSD testi sonucunda bu farklılığın tüm alt ölçeklerde kardeşi ile sinema-tiyatroya gitmeyen çocuklar aleyhine olduğu tespit edilmiştir.

4.Tartışma

Bu araştırmada 5-6 yaş çocuklarının kardeş sahibi olmalarının, kardeşleriyle olan ilişkilerinin ve sahip oldukları eğitim araularının çocukların ilköğretime hazır bulunuşluk düzeyi üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Çocukların, doğum sırası değişkenine göre ilköğretime hazır oluş düzeylerinin sosyal duygusal gelişim, matematik, ses çalışmaları, labirent çalışmaları, öz bakım becerileri, fiziksel gelişim, zihinsel gelişim alt ölçekleri ile uygulama formu toplamı ve gelişim formu toplamında anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür. Bu farklılığın; sosyal duygusal gelişim alt ölçeğinde birinci kardeşler lehine, matematik, ses çalışmaları alt ölçeğinde ikinci kardeşlerin lehine, labirent çalışmaları, öz bakım becerileri, fiziksel gelişim, zihinsel gelişim alt ölçeklerinde ise, üçüncü çocukların aleyhine olduğu tespit edilmiştir.

Kardeşlerin birlikte oyun oynaması ilköğretime hazır oluş düzeyi açısından labirent çalışmaları, öz bakım becerileri, fiziksel gelişim, zihinsel gelişim alt ölçekleri ile gelişim toplamında anlamlı derecede farklılaştığı saptanmıştır. Buna göre, bu farklılığın labirent çalışmaları alt ölçekleri boyutunda sık sık ve her zaman birlikte oynayan kardeşler lehine; öz bakım becerileri, fiziksel gelişim, zihinsel gelişim alt leği boyutunda birlikte oynamayan kardeşler aleyhine olduğu tespit edilmiştir.

Çocuğun kendine ait masal, hikaye kitabı olması ilköğretime hazır oluş düzeyi açısından matematik, fen, labirent, çizgi çalışmaları ve fiziksel gelişim, öz bakım becerileri, sosyal duygusal gelişim, zihinsel gelişim alt ölçekleri ile gelişim toplamında anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür. Bu farklılığın, matematik, fen, labirent çalışmaları alt ölçekleri boyutunda kitabı olmayan çocuklar aleyhine; çizgi çalışmaları ve fiziksel gelişim, öz bakım becerileri, sosyal duygusal gelişim, zihinsel gelişim alt ölçekleri boyutlarında ise kendi kitabı olmayıp kardeşininkinden yararlanan çocuklar lehine olduğu görülmüştür. Ruddell (2002) büyük kardeşlerin kitap okumaya verdikleri önemin diğer kardeşler üzerindeki olumlu etkilerine dikkati çekmiştir. Unutkan (2006) yaptığı araştırmada kendine ait hikaye kitapları olan, kendisine kitap okunan çocuklar dil gelişimi ve ses çalışmaları açısından ilköğretime hazır olmada anlamlı başarıya sahip olduğunu saptamıştır.

Çocuğun kendine ait boyama kitabı, resim defteri, boyaları olması ilköğretime hazır oluş düzeyi açısından matematik, çizgi çalışmaları, fiziksel gelişim, öz bakım becerileri, sosyal duygusal gelişim, zihinsel gelişim alt ölçekleri ile uygulama ve gelişim toplamında anlamlı derecede farklılaştığı saptanmıştır. Bu farklılığın; fen ve labirent çalışmaları alt ölçekleri boyutunda kendine ait boyama kitabı, resim defteri, boyaları vb. olmayan çocuklar aleyhine; matematik, çizgi çalışmaları, öz bakım becerileri, fiziksel gelişim, sosyal duygusal gelişim, zihinsel gelişim alt ölçekleri boyutunda kendi malzemesi olmayıp kardeşininkinden yararlanan çocuklar lehine olduğu görülmüştür.

Böylece bu çalışmada okula hazır oluş konusunda daha önceki çalışmalarda ayrıntılı olarak incelenmeyen kardeşlerle ilişkilerin ve kitap, defter, boya gibi eğitim araçlarının etkisi konusunda kayda değer bulgulara ulaşılmıştır. Daha önce giriş bölümünde de belirtildiği gibi bu konuda daha çok çeşitli gelişim alanları üzerinde çalışılmıştır. Örneğin, Blenkin ve Kelly (1997) tarafından yapılan bir çalışmaya göre; daha büyük bir erkek kardeş veya kızkardeşle oyun oynama, kafiyeli kelimeler söyleme, kelime oyunları oynama, sevilen bir ebeveyn veya başka akraba eşliğinde heyecanlı hikayeler dinleme ve hikaye okuma etkinliği kadar çocuğun konuştuğu dil üzerinde olumlu etkiye sahiptir. Bu araştırma bulgusu doğrudan okula hazırlıkla ilgili olmamakla birlikte ev ortamında kardeş ilişkileri ve hikaye dinleme gibi etkinliklerin çocuğun dil gelişimi üzerindeki olumlu etkisini göstermesi açısından çalışmamızın bulgularını dolaylı olarak destekler niteliktedir.

Kardeşlerin birlikte sinema-tiyatroya gitmesine göre ilköğretime hazır oluş düzeyi açısından fen ve çizgi çalışmaları dışındaki tüm boyutlarda anlamlı derecede farklılık saptanmıştır. Tüm alt ölçeklerde kardeşi ile sinema-tiyatroya gitmeyen çocukların diğerlerine göre ilköğretime hazırlık düzeyi açısından daha donanımsız oldukları tespit edilmiştir. Çocukların bu gibi konularla ilgili donanım ve olanaklarının anne babalarının tutumlarıyla ilgisi konusunda bazı çalışmalardan söz edilebilir. Örneğin, Tizard ve Hughes (1984) anne babanın içinde buldukları koşullara bağlı olarak çocuklarından beklentilerinin çocuğun her konudaki gelişimi için gerekli olan ortamı belirlediğini öne sürmüşlerdir. Bu nedenle anne babaların çocuklarına sundukları her olanığın onların ilköğretime hazırlanabilmeleri açısından, son derece önemli olduğu konusunda bilinçlendirilmelerinin gerekli olduğu düşünülebilir.

Erken yaşlarda çocukların gelişiminin özellikle yaşamın ilk beş yılında ne denli önemli olduğu bilindiğine göre (Fontaine, Torre ve Grafwallner, 2004, Howes et. al., 2000, Peisner-Feinberg et al., 1999) okula hazırlık açısından bu yaşların iyi değerlendirilmesinin gereğiiaçktır. Araştırmanın bulguları kardeş ilişkilerinin okula hazırlık üzerinde çeşitli yönlerden etkileri olduğunu ortaya koymuştur. Bu etkilerin okula hazırlığı daha istendik yönde ve daha ileri düzeyde etkileyebilmesi için özellikle anne babalara sorumluluk düşmektedir. Çünkü yapılan çeşitli araştırmalarla; anne babaların destekleyici davranışlarının çocukların okula hazır bulunuşluğu üzerindeki etkileri ortaya konmuş (Entwistle-Alexander, 1998; Lamborn ve diğerleri, 1991; Katz, 1991; Wells, 1987; Tizard, Scofield ve Hewison, 1982; Jackson ve Hannon, 1981) ve anne babanın çocuğa, okula hazır bulunuşluk açısından ev ortamında fırsatlar yaratmasının önemine de değinilmiştir (Blenkin, Kelly, 1997). Örneğin kardeşleri birlikte sinema, tiyatroya götürmek, onlara okuma ve boyama kitabı gibi eğitim materyallerini daha sık ve bolca sunmak, bu arada eğitim malzemeleri tek başına kullanmak ve oynamak yerine birlikte oynamaları için onları teşvik etmek gibi düzenlemeler yapmaları çalışmamızın bulgularının gösterdiği gibi önemlidir.

Kaynaklar

- Blenkin, G. ve M. Kelly, A.V. (1997). Early childhood education: A developmental curriculum. Liverpool: Paul Chapman Publishing.
- Entwistle, D.R. & Alexander, K. L. (1998). Facilitating the transition to first grade. The elementary school journal. Chicago
- Fontaine, N. S., Torre, D. L., & Grafwallner, R. (2004). Effects of quality early care on school readiness skills of children at risk. Early child development and care, 176 (1), s. 99-109.
- Harris, J.R. (2005). Social behaviour and personality development. The role of experiences with sibling and with peers. In B.J Ellis, & D.F. Bjorklund (Eds.) Origins of the social mind: Evolutionary psychology and child development . New York: Guilford Press.
- Howes, C., Philipsen, L. & Peisner-Feinberg, E. (2000). The consistency of perceived teacher-child relationships between preschool and kindergarten. Journal of school psychology, 38 (2), s.113-132.
- Jackson, A. and Hannon, P.W. (1981). The bellfield reading project. Yayın yeri: Bellfield Community Council.
- Katz, L.(1991). Readiness: Children and schools. Eric Digest: ED330495
- Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L., & Dornbusch, S.M. (1991) Patterns of competence adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent and neglectful families. Child Development, 62 , s.1049-1065.
- Peisner-Freinberg, E. S., Burchinal, M. R., Clifford, R. M., Culkin, M. L., Howes, C., Kagan, S. L. Et. Al. (1999) The children of the cost, quality, and outcomes study g oto school: executive summary (Chapel Hill, NC, University of North Carolina at Chapel Hill, Frank Porter Graham Child Development Center).
- Ruddell, R.B. (2002). Teaching children to read and write . Boston: A Pearson Education Company.
- Tizard, B., Scofield, W. & Hewison, J. (1982). Collaboration between teachers and parents in assisting children's reading. British Journal of Educational Psychology. Vol.52, s.1-15.
- Tizard, B. ve Hughes, M. (1984). Young children learning: Talking and thinking at home and at school. London: Fontana.
- Unutkan, Ö. P. (2003). Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeğinin geliştirilmesi ve Standardizasyonu. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Unutkan, Ö. P. (2006). Anne Babaların Kitap Okumaya İlgilerinin Çocukların Dil Gelişimi Açısından İlköğretime Hazır Bulunuşluğuna Etkisi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:13, s.285-293.
- Wells, G. (1987). The meaning makers: Children learning language and using language to learn. London: Hodder&Stoughton.
- www.Turkpsikoloji.com/forums.asp (2006).

CUMHURİYETTEN GÜNÜMÜZE İLKÖĞRETİMDE PROGRAM GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI

Salih Zeki GENÇ

*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü
Sınıf Öğretmenliği ABD.
szgenc@yahoo.com*

Özet

Bu çalışmada, Cumhuriyetten günümüze ülkemizde, ilköğretim kademesinde gerçekleştirilen program geliştirme çalışmaları ele alınarak ana hatlarıyla irdelenmiş ve dayandıkları esaslar ile programların öğeleri farklı yönleriyle değerlendirilmeye çalışılmıştır. Literatür taraması yöntemi kullanılarak çalışma konusu hakkında bilgi ve belgelere ulaşılmıştır. Mevcut bilgi ve belgeler yorumlanmıştır. Sonuçta, süreç içerisinde farklı zamanlarda farklı boyutlarıyla program geliştirme çalışmalarının yapıldığı, 1968 programına kadar programların toplu şekilde geliştirildiği; 1980'lerden sonra ise, program geliştirme çalışmalarının ders bazına indirgenerek günün değişen ve gelişen şartlarına uygun bir şekilde geliştirilmeye çalışıldığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim, Program, Program Geliştirme